

Бердник Олена Ігорівна
Державний біотехнологічний університет
Науковий керівник – старший викладач Карась А.В.

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА КУЛЬТУРА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Нині, під час російсько-української війни, кожен українець боронить свій фронт: і не лише військовий, волонтерський, гуманітарний чи інформаційний, а й фронт мистецький. Війна – це завжди руйнування, знищення, смерть. Культура, мистецтво – це творіння, життя. Що може митець зробити під час війни, чим допомогти своїй країні, яке місце під час війни займає культура та мистецтво?

Мистецтво будь-якої держави не існує в умовах вакууму. Воно є віддзеркаленням культурного коду народу, який мешкає на території Держави. Якщо розглядати культурний код як набір означувальних практик в галузі мистецтва і культури, то для зовнішнього споживача, український культурний код залишається в рамках традиційних зразків української культури. Довга традиція відсутності власної державності примушує нас останні тридцять років наново формувати «портрет» України назовні.

Враховуючи, що у світі існують «радянські» стереотипи сприйняття України, як то шаровари, борщ, галушки, сало, які нав'язувалися світу багато років, а особливо за радянських часів, та до яких після революції Гідності почали додавати інші маркери, наразі виникає необхідність переосмислення нами своєї ідентичності. Переосмислення ідентичності відбувається і презентується назовні виключно за допомогою професійного мистецтва: театрів, музичної культури, виставкової діяльності тощо. В такому випадку мова також визначає інструменти «культурної дипломатії» – позиціонування держави через емоційне сприйняття її образу. Під час військових дій процеси пришвидшуються і ми є свідками глибинних історичних змін формування нації, в якому креативний сегмент та саме мобілізація митців відіграють ключову роль.

Таким чином, за ці місяці військової агресії створено діджитальний ресурс української музики із розташуванням нотного матеріалу для виконання оркестрами, ансамблями, солістами української музики. Змінилась робота театральних та концертних установ: Мистецькі акції, які відбуваються просто неба в українських містах «Вільне небо», «Відкрита музика міста», музичний фестиваль Kharkiv Music Fest в метрополітені міста для людей, які живуть в метро – вражають масштабами та незламністю митців. Також яскравим прикладом на сьогодні є робота Хмельницького академічного театру ляльок, який перетворився на центр Арттерапії для дітей, зокрема дітей – переселенців.

Окремо необхідно наголосити про тенденції, які можна спостерігати останнім часом з боку закордонних культурних установ стосовно нас:

- Українські солісти, маючи контракти за кордоном, відмовляються виступати з артистами з країни – агресора на одній сцені.
- Режисери та диригенти відмовились від виконання російської музики, зосередившись на українському контенті – в цьому їх підтримують багато концертних організацій світу, що є сприятливим задля популяризації саме українського мистецтва.

За післяреволюційні роки театральні, оперні постановки стали україномовними. З'явилися сучасні постановки, яких немає навіть в європейських інституціях. Глядач повернувся до театрів, а українські артисти не лише отримали можливість гастролей по світу, а й почали активно працювати за контрактами в закордонних театрах.

Дискусія, яка виникла в українському мистецькому середовищі, де є можливість примирення російської та української культури дає надію на наступні позитивні тенденції щодо формування національного мистецького продукту на всіх рівнях, в тому числі регіональних, та оптимістичне завершення мистецької декомунізації:

- З репертуарів театральних та концертних установ безповоротно підуть твори російських і радянських композиторів та письменників.
- Ми будемо мати 100% україномовний контент.

Цим необхідно скористатися задля остаточного позиціонування України як країни з високим духовним потенціалом, який пов'язаний з європейськими цінностями. Як це не прикро, проте саме війна дає нам шанс заявити про себе в повний голос на світовому культурному ринку та, нарешті, змінити уявлення про мистецтво України. яке є європейським за своїми ознаками.

Всі ми з вами зараз спостерігаємо з новин, як українські музичні гурти, співаки та артисти проводять благодійні концерти на підтримку ЗСУ та постраждалих від війни українців по всьому світу. Багато хто з виконавців у своїй творчості використовував військову тематику усі вісім років - відколи в Україні розпочалася війна. Та після повномасштабного вторгнення РФ в Україну, у музичному мистецтві стався справжній сплеск патріотичного духу. Прикладами можуть бути українська співачка Христина Соловій, що презентувала кавер на повстанську пісню «Bella ciao», гурт Антитіла з Visual Audio на низку композицій, Артем Пивоваров, який створив проєкт «Твої вірші, Мої Ноти», метою якого є популяризація української культури, поетів та письменників через призму музики. Відома українська акторка і телеведуча переконана, що мистецтво допомагає, аби світ не забував про війну.

Нині спостерігається активний розвиток української культури та музики не лише в Україні, а й у Європі та світі. Тож мистецтво не дозволяє згаснути міжнародному інтересу до України, не дає забути про війну та допомагає збирати кошти для армії, тим самим наближаючи перемогу. Саме культура та мистецтво через фільми, поезію, концерти допомагають людям з усього світу глибше усвідомити те, що відбувається, а це – боротьба за свободу і незалежність рідної землі.

Виходцева Дарина Олексіївна
Державний біотехнологічний університет
Науковий керівник – старший викладач Карась А.В.

МОВНЕ ПИТАННЯ В УКРАЇНІ. ЩО ЗМІНИЛОСЯ З ВІЙНОЮ?

Всі ми знаємо, що мовне питання в Україні було актуальним завжди, адже російсько-українська війна розпочалася ще задовго до 2014 і 2022 років. А саме війна проти української мови, української ідентичності та державності. Спроби насадження всього російського, які проводилися через політику, мистецтво та культуру залишили свій відбиток на українському народі. Але останнім часом ми можемо спостерігати сталу динаміку зростання рівня мовної самоідентифікації.

Наприклад, за останнє десятиліття зросла кількість тих, хто вважає українську мову рідною: з 57% у 2012 році до 76% у 2022 році. Протягом 10-ти років російську мову перестали вважати рідною 22% населення (з 42 до 20%).

Також, я вважаю, слід звернути увагу на наступні тенденції:

1. Помітні зміни у мовній самоідентифікації відбулися між 2012-2016 роками. Одними із ключових причин стали: реакція суспільства на експерименти тодішньої влади у мовній політиці, події Революції Гідності та агресія Росії проти України у 2014 році, тимчасова окупація Криму та окремих територій Донецької та Луганської областей.
2. Позитивна динаміка у самоідентифікації відбулася за рахунок зміни ставлення до української мови у центрі, а також на півдні та сході країни.

Але варто зазначити, що практичний бік цього питання має дещо інший вигляд: мовна самоідентифікація та мова в побуті – це дві різні площини. Можемо спостерігати стале зменшення російськомовного сегменту українців: у 2012 таких було близько 40%, наприкінці 2021 – 26%, а на початку війни – 18%. Кількість тих, хто користується вдома лише українською зросла незначно з 44% до 48%.

На мою думку, процес переходу на іншу мову спілкування потребує певної адаптації, тому розглядаючи це питання, варто розуміти, що перехід на іншу мову спілкування